

dubitare; nulla causa probabilior occurrit, cur justi homines laborent plerumque in hac vita, nisi quia hoc eis expedit. Alia est enim quæ nunc est justitia hominum ad recipiendam sempiternam salutem, alia tunc in paradiso constituti hominis esse debuit ad retinendam et non amittendam eandem sempiternam salutem. Sicut enim justitia Dei est utilia præcipere, et inobedientibus pœnas, obedientibus autem præmia distribuere; ita justitia est hominis, præceptis utilis obedire. Sed quoniam sic est in animo beatitudo, ut in corpore sanitas: quemadmodum in ipso corpore alia præcipitur medicina, ne bona valetudo amittatur, alia vero, ut amissa recuperetur; sic in toto statu hominis, alia tunc præcepta data sunt, ne amitteret immortalitatem, alia nunc præcipiuntur, ut eam recipiat. Et sicut in valetudine corporis, si quis præceptis medici, quibus eadem bona valetudo custodienda est, non obtemperando in aliquem morbum inciderit, accipit alia præcepta ut sanari possit; quæ sæpe non sufficiunt, si talis est morbus, nisi adhibeantur a medico quædam adjutoria, plerumque aspera et dolores importantia, quæ tamen valent ad recuperandam salutem; unde fit ut homo, quamvis jam obtemperans medico, patiat tamen adhuc dolores, non solum de ipso morbo nondum sanato, verum etiam de adjutorio medicinæ: ita homo per peccatum lapsus in hujus vitæ morbidam et calamitosam mortalitatem, quia primo præcepto obtemperare noluit, quo sempiternam custodiret ac teneret salutem, secunda præcepta æger accepit, quibus obtemperans jam quidem non absurde dicitur juste vivere, sed tamen molestias quas patitur, vel de ipso morbo nondum sanato patitur, vel de adjutorio medicinæ. Cui adjutorio deputatur quod scriptum est, *Quem enim diligit Dominus, corripit; flagellat autem omnem filium quem recipit.* Qui vero non obtemperantes præceptis saluberrimis inique vivunt, augent etiam atque etiam morbos suos: et aut ex ipsis patiuntur innumerabiles miseriarum labores doloresque etiam in hac vita; aut pœnis quoque adhibitis, ut quod sanum non est, tangatur et doleat, in quo malo sint, misericorditer admonentur, ut ad medicinam conversi per gratiam Dei sani fiant. Quæ omnia si contempserint, id est præcepta verborum¹ et dolorum, justam post hanc vitam sempiternam damnationem merebuntur. Ideoque ille potest dicere injuste ista fieri, qui solam vitam mortalem, quam nunc agimus, esse existimans, quæ divinitus prædicta sunt futura non credit, pen-

¹ Ad marginem Rat., *verberum.*

surus gravissima supplicia perseverantiæ peccatorum atque infidelitatis suæ.

LXXXIII. *De conjugio, in eo quod Dominus ait: Si quis dimiserit uxorem suam, excepta causa fornicationis, etc. (Matth. v, 32).*

Si Dominus dimittendæ conjugis solam causam fornicationis admittit, et paganum conjugium dimitti non prohibet, consequens est ut paganismus fornicatio deputetur¹. Solam autem fornicationis causam exceptam facere Dominum, cum de dimittenda conjugate loquitur in Evangelio, manifestum est. Paganum vero conjugium hinc non prohibetur dimitti, quia cum Apostolus de hac re consilium daret, ut fidelis volentem secum esse conjugem infidelem, non dimittat, ait, *Ego dico, non Dominus*: ut Dominus intelligatur, non quidem jubere ut dimittatur, ne contra jussum ejus consilium dare videatur Apostolus, sed lamen permittere; ut nemò in ea re jussionis necessitate teneatur, sed consilii voluntate libere faciat. Verumtamen si quisquam asserat solam illam fornicationem Dominum admittere ad causam relinquendæ conjugis, quæ vulgo dicitur fornicatio, id est quæ concubitu illicito perpetratur: hoc potest dicere, Dominum, cum de hac re loqueretur; de utroque fidele dixisse, et marito et uxore, ut si ambo fideles sint, neutri liceat alterum relinquere; nisi causa fornicationis; ubi non potest paganismus intelligi, quia uterque fidelis est. Sic enim et Apostolus videtur distinguere, cum ait: *His autem qui in conjugio sunt præcipio, non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere; quod si recesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari.* Ubi etiam intelligitur quod si una illa causa, quæ sola relectio conjugii permittitur, mulier a viro recesserit, innupta perseverare debet: aut si se non continet, viro potius reconciliari vel correcto vel certe tolerando, quam alteri nubere. Sequitur autem; et dicit; *Et vir uxorem non dimittat*: breviter eandem formam intinans in viro, quam præcipiebat in femina. Quibus ex præcepto Domini insinuat ita sequitur: *Cæteris autem ego dico, non Dominus, Si quis frater habet uxorem infidelem, et hæc consensit habitare cum illo, non dimittat illam: et mulier si habet virum infidelem, et hic consensit habitare cum illa, non dimittat virum* (I Cor. vii; 10-15). Ubi dat intelligi Dominum de his locutum, ut neuter alterum dimitteret, si fideles ambo essent.

¹ Editi, *dimitti prohibet, consequens est ut paganismus fornicatio* (vel, *fornicationi*) *non deputetur.* Sed nitidior codicum aliquot Mss. lectio, negante particula verbo *prohibet* præfixa, non verbo *deputetur.*

DE SUBSEQUENTI OPERE ^(a)

Vide t. 1, lib. 2, Retractationum, cap. 1, a verbis, Librorum quos episcopus; col. 629, usque ad verba; Gratissimam plane, col. 631: M.

EX LIBRO DE PRÆDESTINATIONE SANCTORUM, CAP. IV.

Videtur certe quid tunc de fide atque operibus sentiebam; quamvis de commendanda gratiâ Dei laborarem (b): in qua sententia istos fratres nostros esse nunc video; quia non sicut legere libros meos, ita etiam

(a) Episcopatum sumpsit Augustinus labente anno 595. Ambrosius autem obiit die 4 aprilis anni 597. ita subsequens opus ad Simplicianum Ambrosii successorem, in exordio episcopatus Augustini scriptum, pertinet ad annum 597.

(b) In Expositione quarundam Propositionum ex Epistola ad Romanos, tom. 5.

in eis curaverunt proficere mecum. Nam si curassent, invenissent istam quæstionem secundum veritatem divinarum Scripturarum solutam in primo libro duorum, quos ad beatæ memoriæ Simplicianum scripsi, episcopum Mediolanensis Ecclesiæ, sancti Ambrosii successorem, in ipso exordio episcopatus mei. »

Ibid. infra : — « Ecce quare dixi superius, hoc apostolico præcipue testimonio (1 Cor. iv, 7) etiam me ipsum fuisse convictum, cum de hac re aliter saperem; quam mihi Deus in hac quæstionē solvenda, cum ad episcopum Simplicianum, sicut dixi, scriberem, revelavit. »

EX LIBRO DE DONO PERSEVERANTIÆ, CAP. XX

« Plenius sapere cœpi in ea disputatione quam scripsi ad beatæ memoriæ Simplicianum, episcopum Mediolanensis Ecclesiæ, in mei episcopatus exordio, quando et initium fidei donum Dei esse cognovi et asserui. »

Ibid. cap. 21 : — « Videant utrum in primi libri posterioribus partibus, eorum duorum quos mei episcopatus initio, antequam Pelagianā hæresis appareret, ad Simplicianum Mediolanensem episcopum scripsi, remanserit aliquid quo vocetur in dubium, gratiam Dei non secundum merita nostra dari: et utrum ibi non satis egerim, etiam initium fidei esse donum Dei; et utrum ex iis quæ ibi dicta sunt, non consequenter eluceat, etsi non sit expressum, etiam usque in finem perseverantiam nonnisi ab eo donari, qui nos prædestinavit in suum regnum et gloriam. »

EX II TOMO EPISTOLA XXXVII.

« Domino beatissimo et venerabiliter sincerissima charitate amplectendo patri SIMPLICIANO AUGUSTINUS, in Domino salutem. »

1. « Plenas bonorum gaudiorum litteras; quod sis memor mei, meque, ut soles, diligas, magnæque gratulationi tibi sit quidquid in me donorum suorum Dominus conferre dignatus est misericordia sua, non meritis meis, missas munere Sanctitatis tuæ accepi: in quibus affectum in me paternum de tuo benignissimo corde non repentinum et novum hausi, sed expertum plane cognitumque repetivi, domine beatissime et venerabiliter sincerissima charitate amplectende. »

2. « Unde autem tanta exorta est felicitas litterario labori nostro, quo in librorum quorundam conscriptione sudavimus, ut a tua Dignatione legerentur? nisi quia Dominus, cui subdita est anima mea, consolari voluit curas meas, et a timore recreare, quo me in talibus operibus necesse est esse sollicitum, necubi forte indoctior vel incautior, quamvis in planissimo campo veritatis, offendam. Cum enim tibi placet quod scribo, novi cui placeat; quoniam quis te inhabitet novi. Idem quippe omnium munerum spiritualium distributor atque largitor per tuam sententiam confirmabit obedientiam meam. Quidquid enim habent illa scripta delectatione tua dignum, in meo ministerio dixit Deus, fiat, et factum est; in tua vero approbatione vidit Deus quia bonum est. »

5. « Quæstiunculas sane, quas mihi enodandas jubere dignatus es, etsi mea tarditate implicatus non intelligerem, tuis meritis adjutus aperirem. Tantum illud quæso, ut pro mea infirmitate depreceris Deum; et sive in iis quibus me exercere benigne paterneque voluisti, sive in aliis quæcumque nostra in tuas sanctas manus forte pervenerint, quia sicut Dei data, sic etiam mea errata cognosco, non solum curam legentis impendas, sed etiam censuram corrigentis assumas. Vale. »

S. AURELII AUGUSTINI
HIPPONENSIS EPISCOPI
De Diversis Quæstionibus
AD SIMPLICIANUM
LIBRI DUO ^{1 (a)}
—•••••
LIBER PRIMUS.

In quo Simpliciani quæstiones ex Epistola Pauli ad Romanos duæ tractantur.

PRÆFATIO. — Gratissimam plane atque suavissimam interrogationum tuarum dignationem mihi, pater Simpliciane, misisti: quibus nisi respondere conarer, non solum contumax, verum etiam ingratus existereim. Et

¹ Titulus in antiquissimo Corbeiensi libro est: *Aurelii Augustini ad interrogata Simpliciani.*

(a) Scripti circiter anno 597.

ADMONITIO PP. BENEDICTINORUM.

Castigati sunt (hi duo libri) ad Corbeiensem codicem perquam egregium ante mille annos descriptum, ad veterem librum Andegavensis Ecclesiæ; ad Genovefæanum, Victorinum, Sorbonicum, ad tres Vaticanos, ad lectiones variantes trium vel quatuor Belgicorum collectas per Lovanienses Theologos: necnon ad antiquiores editiones, Am: Er: et Lov.: id est Joannis Amerbachii, Desiderii Erasmi, et Lovaniensium Theologorum opera studioque concinnatas.

Comparavimus præterea eas omnes editiones initio Retractationum, tom. 1, memoratas. M.